

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. Alapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

 A szeptemberhó végén lejárt előfizetés megújítását tisztelettel kéri a szerkesztő.

Tanulmány

a konventi bizottság zsinati előmunkálata felett.

VIII.

A tervezett egyházalkotmány gondosan előírja az egyháznak rendes időviszonyok közötti kormányzása módját és hatóságait; de vajjon nem jöhetnek-e közbe rendkívüli időviszonyok és válságos körülmények, a midőn sem egyházmegyei, sem egyházkerületi gyűléseket tartani nem lehet, és így midőn a kormányzás és igazgatás a meghatározott rendes módon nem gyakorolható? pedig az egyháznak ilyenkor is van szüksége s tán még inkább mint máskor, vezetésre és kormányzásra, hogy hajója a fenyegető hullámok között is el ne merüljön.

Már, hogy ily rendkívüli időviszonyok között mi legyen a törvényes kormányzásnak módja? hogy gyűlések nem tarthatása esetén, a gyűlések általi kormányzást és igazgatást mivel kelljen helyettesíteni? szóval, hogy válságok idején, melyek majd ilyen, majd amolyan alakban bekövetkezhetnek, kik legyenek az egyház ideiglenes kormányzására hivatva; kikre nézzen a gyűlési jogok és kötelességek ideiglenes gyakorlásának tiszte? erről a tervezet épen nem rendelkezik.

Lehet ugyan azt mondani, hogy a helyzet kényszerűsége mindig rá fog vezetni a körülményszerű intézkedésre s a legmegfelelőbb kiegészítő eszköz és mód feltalálására: azonban bármely alkotmány annál teljesebb, minél inkább gondoskodik előre a rendkívüli időknek exigenciáiról is. Épen azért, ha az államok törvényei intézkedhetnek interregnumról s dictaturának mikor s mi módon felállításáról, hogy így a polgárzat kormányzatának törvényes folyama még rendkívüli időkben se szenvedjen megszakadást: nem tarthatom helytelennek, ha egyházalkotmá-

nyunkban elő lesz írva, hogy rendkívüli idők válságos viszonyai között kik vehetik törvényesen kezökbe az egyház kormányzatát.

Jól emlékezhetünk az ötvenes évekből, hogy a seniorum collegium mily erős és bevehetetlen bástyát képezett a legkeményebb ostromok ellen is egyházunk körül akkor, midőn annak már külső sánczai és bástyái lerontva valának. A seniorum collegium minden egyházmegyei és egyházkerületi gyűlés nélkül is tudta kormányozni egyházunkat, és védeni annak jogait.

A seniorum collegium kifejezés kánonainkban egy párszor előfordul ugyan; de az, mint intézmény, szorosabban meg nem határoztatik s inkább csak a gyakorlat, mint a kánonok szövege adta meg annak értelmét és jelentőségét.

Ha mi most már egyházalkotmányunkat újból készítjük s a seniorum collegiumról, vagy általában ilyesféléről annak szervezetében meg nem emlékezünk: akkor később hiába fogunk a régi gyakorlatra támaszkodni, vagy a régi kánonokra hivatkozni; törvényes alapunk csak az új egyházalkotmány leendő, s a mi abban nincs, azt szükség idején törvényes kiegészítő eszköz gyanánt elő nem vehetjük. A régi kánonokban legalább a seniorum collegium kifejezés előfordult s így adva volt némileg, szükség idején, az ahhoz mint törvényes közeghez való támaszkodhatóság. De már egyházalkotmány-tervezetünkben arról, vagy olyan féleről említés sem tétetik; következőleg azt, annak a szövegben való minden megemlítése nélkül, rendkívüli időkben, új egyházalkotmányunk alapján, törvényes kiegészítő eszköznek bajosan használhatnók.

Ehhez képest javaslatom az, hogy az 53. §. után mondassék ki:

„Ha válságos körülmények és időviszonyok lehetlenné tennék az egyházkerületi gyűlések tartását s az azok általi igazgatás gyakorlását: a közgyűlési jogok és kötelességek tiszte, a válság tartama alatt, kivételesen, utólagos számadás terhe alatt, az esperesi testületet illeti, mely áll a püspöknek, illetőleg a hivatalára nézve legidősb

esperesnek, mint helyettes püspöknek elnöklete alatt, a kebelbeli esperesekből.“

A tervezet 132. §-a szól arról, hogy az egyházi szószékbe igehirdetésre kik és mily megszoritás mellett bocsáthatók fel. Ezen §-ra bizony szükségünk van; mert az igehirdetés erkölcsi méltósága és fontossága nem engedi meg, hogy azt a lelkész engedelméből bármely ifju gyakorolhassa. Elfogadható, hogy csak hittanszaki tudományokat végzett iskola-tanító tartasson egyházi beszédet; más tanítók pedig csak a könyörgést végezhessek, és ha kivételesen egyházi beszédre igénybe vétetnek, a lelkész által kijelölt beszédet könyvből olvassák fel. Azt sem lehet kifogásolni, hogy theologus tanulókon, (és tán a 3-ad éves tanító-képezdei növendékeken*) kívül más szakiskolák növendékei a lelkész helyett az istenitiszteletet nem végezhetik s így u. n. ünnepi követek sem lehetnek; és hogy a lelkész a nem facultált egyének egyházi beszédeit, melyekért a felelőség első sorban őt terheli, eleve megtekinteni köteles.

A 162. §. szól a lelkészek öltözetéről, eléggé méltányosan és elfogadhatólag; legfőlebb, a mi a hivatali ruhát illeti, a hol ez mondatik: „viseljenek hosszú fekete atillát,“ oda tennem: „vagy felöltőt.“

A lelkészi egyenruha már darab idő óta komolyan foglalkoztatja lelkészeinket. A fejlettebb izlés elítéli a lelkész nagyon világias öltözködését még hivatalos tisztén kívül is; és az idézett §. csak a közvéleménynek ad kifejezést, midőn oda utasítja a lelkészeket, hogy magán forgolódásukban s házaknál is legyenek mindig egyszerűleg, de tisztességesen, a társadalmi illem követelményeinek megfelelőleg öltözködve. Hivatali ruhájok már rendszeres egyházi öltöny legyen, általában hosszú és fekete. Ez ellen lelkészeink ma már nem igen vétenek; de tagadhatatlan, hogy az egy paláston kívül, a mely szintén különböző szabásu, alig van a hivatali öltözetnek oly darabja, melyben lelkészeink egymástól el ne térnének. Innen van, hogy a ref. lelkészt még hivatali öltözéke után is legbajosabb felismerni; és ha testületileg jelennek meg, nem teszik azon külső hatást a szemlélőre, mint más hitfelekezetek egyenruhásított lelkészei. Még ha a tervezet idézett pontja elfogadtatik is: akkor is még mindig elég tér van hagyva eltérő különbségekre. Mert egyik lelkész hivatali ténykedésénél kalapban, másik magyar süvegben, egyik ilyen, másik amolyan szabásu kalapban, egyik fehér, másik fekete nyakkendőben, egyik ilyen, másik amolyan szabásu atillában és palástban jelenik meg.

*) Jegyz. Ezeknek az ünnepi követséget azért vélném megengedhetőnek, mivel mint tanítók ugyis hivatva lesznek olykor-olykor a lelkészt az istenitiszteletnél pótolni s a képezdék harmadévi folyamában erre való tekintetből az egyházi szónoklat, bár rövidletesen, taníttatik. Czikkiró.

Mi volna már e tekintetben a teendő? nem könnyű megmondani.

A 40. és 50-es évek lelkészei nyugnek tekintvén az akkor szokásban volt egyenruha viselését: az alul magokat könnyű szerrel feloldozták; és azóta a ref. lelkészi hivatali ruha száz meg száz egyéni változtatáson ment keresztül, a nélkül, hogy megállapodás jött volna létre. A szabadelvűeknek látszani kívánó lelkészek, hivatali ténykedésük körén kívül, magokról eltávolítottak minden oly öltözködési s magaviseleti vonást, mely őket az idegen előtt lelkészekül tüntethette volna fel; azzal tartván, hogy a ref. lelkész csak hivatali ténykedése alkalmával lelkész.

Most a 70-es években pedig már az ifjabb lelkészek is nemcsak egyenruhát sürgetnek, hanem olyan jellemző öltöny darabot, vagy öltönyöket, melyek a ref. lelkészt bármily magán forgolódásában egyszerre fölismertessék. Így már a Prot. Egyh. és Isk. lap ez idei 31. számában egy álnevű czikkiró collarét sürget, még pedig úgy, hogy a közlelkésznek s az egyházmegyei és egyházkerületi tisztviselőknek más-más színű collaréjok lenne.

Mellözöm a collare-viseletnek bíráltságát s még inkább azt, hogy vajjon a lelkészi öltözetet kívánhatjuk e mi protestánsok még a hivatali rangfokozat jelvényül is használtatni? mellözöm azt is, hogy ha ily indítvány esetlegesen épen ezen lap hasábjain pendítettett volna meg, némely hevesebb vérű atyánkfia nem használta volna-e fel azt igen könnyen substratumúl az orthodoxia, a clericalismus, a hierarchia s egyéb efféle témák elleni kikelésre: én itt elégnék tartom csupán azt megjegyezni, hogy az egyházi öltönynek szorosabb egyformaságát bár óhajtom, de kánonilag decretáltatni nem kívánom. Nincs ugyan kifogásom a tervezet ellen; de mivel a rendszeres egyházi ruha szorosabb meghatározására nézve még megállapodott köznélet nincs, s hihető, hogy az időnként továbbra is kisebb-nagyobb változásnak lesz alávetette: én itt egyházi törvénykönyvünkben a hivatali ruha darabjainak specifikálása helyett, elégnék vélném a 162. §-ban csupán annyit mondani, hogy a lelkészek, midőn „hivatali tisztökben járnak el: rendszeres egyházi ruhát viseljenek, a mint azt az országos egyházi főtanács meghatározza.“ Ezen organum utján könnyebben lehet az egyházi ruhaviseleten változtatást tenni; pedig mig az egyházi ruha szorosabb egyformaságához juthatunk: addig bizonyosan nem csak egy kísérlet tétele lesz szükséges. Épen ezért egyházi törvényeinkben arról részletesebben nem kellene szólunk s hagyhatnók azt inkább alkotandó rendszabály tárgyául.

Majd fognak bizonyosan akadni, kik a lelkészi egyenruhára nézve a megfelelő mintát eitalálják; addig kövesük a tervezetben előirt egyszerű, de mégis tisztességes egyházi öltözet iránti javaslatot. Én önálló mintát e tekintetben ajánlani nem bírok s szives örömet követem itt a

mások példáját. De óhajtanám, ha oly minta állíthatnánk fel, mely a divat szeszélyének kevésbé lenne alávetve s a lelkeszi ténykedés komoly méltóságának, kényelmes volta mellett is megfelelné. S e tekintetben alkalmasabb egyenruhát az u. n. Luther-vagy Kálvin-rocknál nem ismernek, melyet külföldi ref. hitrokonaink lelkészei is használnak, és a melyet mi is, a mellen lógó fehér táblácskák mellőzésével, aligha be nem vehetnénk. — De ítéljenek erről nálamnál illetékesebbek!

IX.

Az egyházalkotmány-tervezetre vonatkozó többi észrevételeimet, a könnyebb áttekintés végett, a munkálat pontjainak sorrendje szerint, és e lapoknak különben is nagyon igénybevett terjedelme iránti tekintetből, lehető rövidséggel s bővebb indokolások nélkül kívánom előadni.

18. §. A presbyteriumnak gondnokai közül csak a gondnokot, mint világi elnököt választván az egyházközségi közgyűlés, az algonokokat pedig maga a presbyterium, ebből következik, hogy ez utóbbiak, ha nem egyszermind presbyterek, csak tanácskozási, de nem szavazati joggal bírnak, s így ők a presbyteriumnak sajátképen nem is kiegészítő tagjai. Ehhez képest a szövegben gondnokok helyett ezt kellene tenni: „gondnok, mint világi elnök.”

19. §. A presbyterek számára nézve jobbnak vélem az egyenes meghatározást, mint azt, hogy minden választás alkalmával akár a presbyteriumban, akár az egyházközségi közgyűlésben vita tárgya legyen, hogy az adott kereten belül hány presbyter választása határozottassék. Tehát ezen módosítást ajánlom:

„A presbyterek száma, a lelkészen vagy lelkészeken és gondnokon kívül, az egyházközségek népességéhez képest:

200 lélekszámig	6
500-ig	8
1000-ig	12
1500-ig	14
2000-ig	16
3000-ig	20

Ezen felül minden ezer lélek után két presbyter számíttatik.

De lehetne a számarányt belátás szerint többre vagy kevesebbre is szabni, bár nem vagyok barátja, hogy a presbyterium felette sok tagból álljon, mert az nagyon nehezíti az igazgatás terén annyira óhajtható könnyű mozgást; — csak mellőzni kellene az ily osztályozást, hogy p. o. 500—1000 lélekszámig 8—16 presbyter választható.

25. §. 13. pontja kihagyandó, miután az fentebb, az ugyanazon §. 8. pontjában befoglaltatik.

26. §-ban ezen szakasz helyett: „a mely gyülekezetben több lelkész van, az elnöki tisztet az viszi, a ki azon egyházközségi szolgálatban legidősebb,” — ajánlom ezt: „a mely gyülekezetben több lelkész van, közülök egyik viszi a lelkész-elnöki tisztet azon helyi intézkedés szerint, mely az egyházmege által helybenhagyott.”

32. §. szerint a presbyterium ülései nem nyilvánosak. Ezen szakaszt minden mással való pótlás nélkül kihagyhatónak vélem. A presbyterium a gyülekezetnek képviselői testülete

levén, annak gyűléseit nem mondanám ki egyenesen csak zárt ajtóknál tarthatóknak. A közönség nem igen látogatja azokat; de azért az eddigi gyakorlat szerint nincs azoknak látogathatóságából kizárva. Legjobb ezt, nézetem szerint, továbbra is így hagyni.

38. §. b. p. A tanácsbírák számának meghatározását épen úgy lehetne magokra az egyházmegyékre bízni, mint a hogy az az egyházkerületekre (47. §. c. p.) bizva van.

38. §. c. p. Ha a középtanodák az egyházmegyei közgyűlésen képviseltetnek: akkor az egyházmegyei közgyűlés hatáskörét ki kell a kebelbeli közép tanodákra is terjeszteni; pedig erről a 43. §-ban legkisebb szó sincs. Én egyébiránt leghelyesebbnek vélném, ha a közép- és felsőbb iskolák egyenesen csak az egyházkerületek felügyelése alatt állának s így azok az egyházmegyei közgyűléseken nem is képviseltetnének. Az egyházmegyei közgyűlések csupán a népiskolai ügyekkel foglalkozzanak; — a közép- és felsőbb iskolai ügyekkel foglalkozásra megfelelőbb közeg az egyházkerület. Ha tán egyik vagy másik középtanodának fentartója maga az egyházmegye: akkor ez annak kormányzásába s igazgatásába a maga befolyását választottai által különben is az iskolai széken gyakorolja.

43. §. l. pontját így módosítanám: „a népiskolák feletti felügyelet, a tanítók megerősítése és a kebeléből alkotott népiskolai tanügyi bizottság jelentései.”

47. §. d. p. szerint az egyházkerületi közgyűlés tagjai egyszermind a „főtanodák, főgymnásiumok, tanítóképezdek tanárkarának választott képviselői.” Ez helyes; de pótolhatni óhajtanám ezzel: „és a nevezett intézeteket fentartó testületek egy-egy nem tanári küldöttei.” Mert az egyházkerületeken az iskoláknak nemcsak tanügyi, hanem anyagi kérdései és érdekei is fordulhatnak elő s azokban illetékesebb a fentartó testületnek, mint a tanárkarnak küldötte. De még tanügyi tekintetben sem árt, ha a fentartó testület nem tanári küldötte is részt vehet az egyházkerületen az iskolai kérdések feletti gyűlésezésekben, miként ez az erdélyi egyházkerületben, ha nem csalódom, gyakorlatban is van. A szakférfiak, testületi érdekeiknél, vagy saját szakmájok iránti előszeretetöknél fogva, sokszor közel járnak az oly egyoldalúsághoz, melynek a nem sajátképeni szakférfiak érdektelen nézetei correctivumául szolgálhatnak.

52. §. g. pontjához pótlendő volna: „és a tanárok megerősítésének jogát gyakorolja.”

84. és 85. §. Az országos egyházi tanács tagjainak számát 28 helyett 38-ban vélném megállapítandónak, úgy hogy azokból tizen, mint a tervezetben van, az öt egyházkerület püspökei és főgondnokai lennének, a többi 28-at pedig, fele részben lelkészekből, fele részben pedig világiakból, az egyházkerületekre való tekintettel, következő arány szerint választaná a zsinat:

a dunántuli és tiszáninneri kerületekre esnék 4—4,	
összesen	8 tag;
a dunamellékire és erdélyire 6—6, — összesen	12;
a tiszántulira pedig	8;
	összesen 28.

A tervezetnek a póttagok felőli rendelkezése maradna úgy, a mint van.

86. §-hoz pótlékkoltatnék: „Az időközben támadt üresedések sorrend szerint a póttagokból s illetve az érdekelt egyházkerület közgyűlésének választása által töltetnek be.” Mert egyik zsinattól a másikig az országos egyháztanács tagjai kö-

zül többen is elhalhatnak, mint a mennyi póttag választatik, — vagy a póttagok is elhalhatnak: kell tehát intézkedni, hogy ily esetben a hiány hogyan pótolassék.

Egy szerény észrevétel Nagytiszteletű Kőrmendi Sándor b. somogyi esperes ur székfoglaló beszédére.

Lelkesedni a protestantismus szent ügye iránt, élénk figyelemmel kísérni az egyházi élet nevezetesebb mozzanatait, kiváló gondot fordítani az előrehaladás zászlóját lobogtatni hivatott közintézetekre, szívvél és lélekkel törekedni oly intézmények létrehozásán, melyek a közjót, az emberiség művelődését s a keresztyénség magasztos elveit segítik elő, a cél, a tökéletesedés nagyszerű célja felé habár egyiránt kötelesség, mégis elvitázhatatlan érdem.

Ily érdemet szerzett a b. somogyi egyházmegye Nt. esperese Kőrmendi Sándor ur azon esperesi székfoglalójával, mely a Prot. E. és Iskolai lapok f. évi 36. dik számában mint vezércikk lón közzétéve. — Határozott érdeklődés a tárgy iránt, komoly gondolkodás, mély megfontolás s nemes intentio hatják át nevezett cikket, a mint rámutatva egyházi életünk terén észlelt hiányokra, felmutat egy pár orvoslási eszközt. Azonban bár elhiszem, hogy jó akarat sugallata folytán történt theologiai intézeteinkre tett megjegyzése, de engedjen meg, itt tul ment a határon, s nagyon rossz színben, nem a valóságnak megfelelően tünteté fel lelkészképző intézeteinket, így a pápai theológiát is. Nem tagadhatom, mert valójában úgy van, hogy sok a hiány a mi pótlásra, sok a hiba, a mi orvoslásra vár, de azt határozottan állíthatom, hogy a vád, mit a tanár urakra ró, felette kemény s nem alapos. Így p. o. a pápai theologiai intézetben igen nagy gondot fordítanak a tanár urak az elő vallásos élet fejlesztésére s munkás hitű theologusok képezésére. Hallgatná meg Nagytiszteletű esperes ur a pápai theol. intézet dogmatica tanárának előadásait s meg fogná látni, hogy nevezett professor ur előadásaiából nem „a rettenetes szörszálhasogató dogmatizálás,” nem „a eltérő vélemények elleni kardkösörülés,” nem „a theologusi hirhedt odium” rí ki, hanem az igazi ker. vallásosság, krisztusi felkent buzgóság, élő munkás hit tükröződik vissza; meg fogná látni, hogy tanaihoz való lelkiismeretes ragaszkodása mellett ott van a krisztusi lélek, mely nem az ellenvélemény gyűlölésére s az az ellen való kardkösörülésre nógat, hanem e nagyszerű tanokat hirdetteti vele: „Szeressétek ellenségeiteket. Ugy szeressétek egymást, mint én szerettelek benneteket, erről ismerik meg, hogy az én tanítványaim vagytok”; hallgatná meg, meggyőződhetnék róla, hogy tudja és hirdeti nevezett tanár ur azon igazságot: „A betű megöl, a lélek az a mi megelevenít.”

Ha ezekhez hozzáteszem, hogy a Nt. esperes ur székfoglaló beszédjében érintett reformok heresztül vitelét sok részben hallottam tőle erősen hangsúlyozni; más oldalról felemlitem, hogy épen ez a dogmatika tehát elméleti tudománnyal foglalkozó tanár ur volt az, ki intézetünkben szellemi s anyagi áldozatok árán megalapítá a theologiai önképző kört, lendületet adott a theologusok munkásságának, elősegíté a helyes fejlődési irányt s azóta minden önképző körüli ülésen lelkiismeretesen részt vesz, atyai indulattal támogatván a gyenge sarjadékat, hogy idővel az egyház erős oszlopává válják; ki csekély tanári fizetéséből pályadíjat tűz ki s folytonosan hangoztatja a haladás

jelszavát: lehetetlen rá mondani, miszerint pusztán az iskolának, az elméletnek s nem egyszersmind az életnek is nevel.

De a többi tanár urakról sem lehet mondani, hogy ne hangsúlyoznák a gyakorlati vallásosságot s ne iparkodnának tantárgyaikat minél életbe vágóbban előadni; s ez azt hiszem nemcsak Pápán, de egyéb intézetekben is így van.

Igen szép, ha a főbb s tehetségesebb emberek szívükön hordják az iskola, a közös anya érdekeit, de tegyék azt kérem úgy, hogy a tanári kart jogtalanul ne bántásák. Inkább a tanár urakkal egyetértve iparkodjanak irtani a gyomot, javítani az észlelt hiányokat.

* * *

Szerkesztői megjegyzés. Egy pályavégzett védi e cikkekében tanárait s a főiskolát, pusztán védfelszólalásul tekintvén, kiadtuk. — Kőrmendi ur esperesi beszéde minden esetre nagy figyelemre méltó, megérdemelné, hogy részletesen hozzá szólnának épen espereseink, lelkészeink s több megpendített nézeteit tovább fejtenék. Vannak a szép és emelkedett eszmék mellett azonban a beszédben oly pontok is, mik szó nélkül nem hagyhatók, mert félig valók, vagy hamis képzetek. Így nevezetesen, a protestantismus azon lakonikus értelmezése, hogy az „haladás” s „a vallásos élet igazságainak a tudomány által eszményített felfogása...” stb. — a protestantismusnak inkább peripherikus mint centrikus értelmezése; a protestantismust soha sem szabad a keresztyénség nélkül venni, mint valami önálló, független társadalmi elvet; Krisztus, hit, váltság, isten-ige nélkül, mint megannyi tényező elemek nélkül „maga a tudomány által eszményített felfogás” csak üres szólam. — Hát eddig nem volt az egyházmegyében haladás, csak az ujonnan választott esperes korával kezdődék az, a ki „a haladás zászlóját a megye erődjére kitűzi”? (eddig tehát nem volt kitűzve! vád-e ez a multa, s közel jelenre?) Szól a népnevelésről, de tiszta világlatban nem jó ki: a felekezeti iskola barátja-e, vagy nem, ha nem, az „egyházi nevelést” hogy érendi el? A tudománynak hadat izenni látszik, mikor „nem külakadémiákon, hanem hazai egyházi életünknek nagy egyetemén” kívánná képeztetni a hittanárokat. Ezen nagy (?) egyetemen aligha fejleszethetik a tudomány, maga a mi „egyházi életünk” is felette szegény. A theologiai főiskolák a tudományt ápolni és fejleszteni is hivatvák, bizony a külakadémiákon járás századok óta jónak bizonyult, ennek hadat izenni s „életünk” egyetemével helyettesíteni, célhoz aligha vezet. — Szegény reformátoraink, ti külakadémiákon jártatok, kár volt kimennetek, itt a „hazai egyházi élet nagy egyetemén” kaphattatok volna elég „subjectiv vallásosságot” „dogmatikus irány nélkül,” s lettetek volna talán épen a maradás bölcsei. Még egyet! ott, hol a „felekezetiességen felül emelkedés”-ről beszél s felhossa „a separatistikus irány”-t, bizonyos homály borong, mit akar érteni szóló, nem igen fogható ily távolról fel. — Ismétlem, a beszéd igen szép, lelkes s jó dolgokat mozgató, de vannak vitatható részei, sőt a modor is kifogásolható itt és ott.

Szerkesztő.

Diakonissa-ügy.

Midőn egy a budapesti „Bethesda-kórház” előjáróságától a diakonissa-ügy érdekében közrebocsátott felhívást az Ev.

*) Csiki Lajos barátunkat, ki most hittanszaki segédtanár kollé-

Prot. Lap kiad, e sorok írója nem tartja feleslegesnek néhány sorban megelőzőleg ismertetni is a külföldön oly nevezetes diakonissa-ügyet, a belmissiónak e fontos ágát, előmozdítóját, mint Isten országának oly ügyét, melynek végezésére a nőt hívta fel a gondviselés.

A nő Isten országában ép oly fontos szerepet tölthet be, mint a férfi. A szent könyv nemcsak a könyörületesszívű samaritánus példáját hozza föl, hanem beszél többek közt Tábitáról is, ki gazdag vala jó cselekedetekkel és alamizsnákkal, és Féberől, ki sokaknak, köztük Pál apostolnak is szállást adott; az őskeresztény kor ismeri a diakonissai hivatalt, mint a mely Krisztus egyházában a szolgáló szeretetnek és könyörületességnek volt külön hivatala. A mai kornak, mely oly sok nőietlen munkát halmoz a nő vállaira, e kérdésre is ki kell terjeszteni figyelmét, ki kell a nő számára mutatni a hivatáskört, ha a családon kívül Isten és mások szolgálatára akarja szentelni életét. Főleleveníve a régen mult keresztény kor emlékeit s áttekintve idegen keresztény népek életébe, lássuk, hogy mi volt hajdanta és micsoda ma más országokban a diakonissa-mű?

A diakonissai hivatalt maguk az apostolok szervezték s így nagyon hamar elterjedt az az őskeresztény gyülekezetekben. Alig 100 évvel Krisztus születése után Plinius, Bithynia helytartója egy Traján római császárhoz írt levelében fölemlíti, hogy a tömlöczbe vetett keresztények között két szolgálónő is van „quae ministrae dicebantur,” kiket semmi kizárással nem lehetett rávenni, hogy elszakadjanak keresztény hitüktől. A mint ugyanezen időben Ignác, János apostol tanítványa és antiochiai püspök, Rómába hurczoltatott, hogy ott vadállatok elé vettessék, gyülekezetéhez intézett búcsúlevelében különösen a diakonissákat üdvözi. E korban már csaknem minden keresztény felekezetnek voltak diakonissái. Későbbi időből olvassuk, hogy a konstantinápolyi gyülekezetben Chrysostomus alatt 40 diakonissa működött s ezek közt magas születésű és képzettségű keresztény nők is. E korai időben már igénybe vétetett a diakonissák tevékenysége az emberi ügyefogyottság mindazon területein, hol a női erő is elégséges volt. A szegények, betegek és foglyok, névszerint a mártYROK ápolása, a gyülekezet női tagjai közti rend fentartása, a női hitujonczok keresztelés előtti oktatása stb. voltak a mezők, melyeken a diakonissák az Urnak s az ő egyházának szolgáltak. Annyival szükségesebb volt a diakonissák beállítása, mert kelet népei közt ezelőtt is, most is sokkal inkább el van a két nem egymástól választva, mint ez nyugaton szokás s így férfi-diakonus nőt nem látogathatott meg az illem szabályai szerint, őrizkedni kellvén még különösen a pogányok leskelődéseitől, árulkodásaitól is.

A mint a későbbi századokban az apostoli-bibliai tan a pápaság emberi találmányai által mindinkább meghamisítottat, akkor a bibliai diakonissai hivatal is mind szűkebb és szűkebb térre szorítottat, míg végre egészen elenyészett s helyére a r. katolikus apácza-ság lépett. A római egyházban a nyolczadik, a görögben a tizenkettedik századig állott fenn a diakonissai hivatal. A régi britt egyházban, különösen Irhon-

giomunkban, kértük fel, hogy ő vezesse be a diakonissa szép ügyet Lapunkban, mutatvány e közlemény, az általa a nyári félévben előadandó „belmissio” tantárgyból. Én Párisban láttam az első diakonissa intézetet, s meg voltam hatva. Mi tudunk alkotni nő-egyleteket, fuvaljuk át azt keresztény szellemmel, s nem lesz lehetlen diakonissa intézeteket is létesíteni. Ma már a gyakorlati lelkészetnek új erőket kell segítségül felvenni, s azért a gyakorlati lelkészet tanszékei kiváló fontosságot öltenek az élet és jövő szempontjából. Szerkesztő.

ban, mely keresztényiségét közvetlenül keletről nyerte s azért tanaiban a római befolyástól mentebb maradt, az ötödik századtól fogva keresztény nőket találunk egyházi szolgálatok teljesítésére. A valdensiek s a cseh és morva testvérek gyülekezeteiben is volt egy hivatal, női gyülekezeti hivatalnok-presbyterina, női kornok-névvel. De a hol csak a pápaság uralomra jutott, a közvetlen papuralom lassanként kiszorította a világiak részéről jövő ily szereteti munkák gyakorlását az egyházból. Mihelyt azonban a tiszta evangélikus tan a reformáció korában újra napfényre került, azonnal mutatkoztak itt-ott a megújított diakonissai hivatal kezdetei is. Luther magasztalja irataiban a női diakonátust s ajánlja az új evangélikus gyülekezeteknek, hogy leányiskoláikba tanítónőket állítsanak be. Az alsó-rajnai s a németalföldi református egyház első egyetemes zsinata 1568-ban oly határozatot hozott, hogy állittassék fel újra a diakonissai hivatal, s e határozat Bâsel városban életbe is lett léptetve.

A mint századunkban új élet fuvalma indult meg az evangélikus egyházban, újra nagyobb erővel fölébredt Németországon a gondolat a diakonissai hivatal föllállítására. Berlinben az 1833-iki kholera alkalmával először egy férfi, azután egy női beteg ápoló egylet lépett életbe. Ez utóbbiból keletkezett az „Elisabethstift,” melyben 18 és 40 év közti keresztény nők betegápolónökké valának kiképezendők. A bibliai-apostoli diakonissai hivatal ujjáteremtőjévé azonban Isten Fliedner Tódor hittudort, kaiserswerthi lelkészt választotta ki. Ő 1836-ban formális diakonissa-intézetet nyitott meg Kaiserswerthben s az ő buzditása következtében azóta mindenfelé elterjedt a diakonissa-ügy, Amerikától az ígérlet földéig, Stockholmtól, Szentpétervártól Alexandriáig. Egy 1875-ben kiadott táblás kimutatás szerint azon évben volt 50 anyaház 3239 nővérrel, diakonissával, kik 866 állomáson foglalkoztak. A nővéreknek körülbelül $\frac{3}{4}$ -e Németországból való, vagy legalább a német nyelvet beszéli. 1874-ben az összes anyaházak jövedelme 3 549,453 német birodalmi márkra rugott fel. A legismertebb és legnagyobb diakonissa-intézetek Kaiserswerthben és Drezdában vannak. Lássuk ezek közül az elsőt, egybeköttetésben alapítójának s az egész diakonissai-ügy megteremtőjének nevével.

Fliedner György Henrik Tódort fáradhatatlan tevékenység, praktikus szellem s szelidséggel párosult akarat erő jellemzi. Ő róla el lehetett mondani, hogy „megtette, a mit csak tehetett” s minden tettében hitereje támogatta. Vagyona sohasem volt s mégis utolsó időben négy világrészben több mint 1100 ember várt tőle naponként élelmet. Irodalmi, de különösen az egyházért tett praktikus munkálkodása elismerésül kapott Bonnól hittudori rangot.

Született 1800. jan. 21. Epsteinban, Nassau hercegségben. 1822-ben választotta meg az adósságokkal terhelt, addig ismeretlen nevű Kaiserswerth 200 tagból álló kis protestáns gyülekezete lelkészül. Gyülekezete érdekében utazásokat tevén, Hollandiában és Angliában sok belmissiói tapasztalatot szerez. 1825-ben engedélyt nyer, hogy a düsseldorfi fogházban vasárnap délutánonként isteni tiszteleteket tarthasson s 1827-ben indítására a fegyenczek sorsának javítása érdekében fogházaitársaság alakul.

Ösztönöztetve hajlamától, mely pályáját megjelölte, hogy t. i. veszályben forgókat megmentsen, szenvedőket ápoljon, szabadon bocsátott női fegyenczek részére asylumot akar állítani.

1833-ban saját kerti lakát engedi át egy szabadon bocsátott leánynak. Ez a magva a mai terjedelmes és szép berendezésű asyumnak — menhelynek — és Magdolna-intézetnek. Ugyanezen kerti lakás bölcsője 1836 óta a kisedóvó iskoláknak. Sok helyről tanítónőkért fordulnak Kaiserswerthhez, Fliedner tehát felállít egy tanítónőképző intézetet, majd nevelő intézeteket lelkészek, tanítók, középosztály árva leányai számára.

Mindinkább felismeri Fliedner, hogy mily erő lakik a női nemből s mily odaadás jellemzi azt. Így jött azután a gondolatra, hogy föl lehetne őket a beteg-ápolás terén használni, ott tündökölvén az apostoli kori diakonissák s a szabadságharc alatt egyes nők nemesszívű önfeláldozása buzdító példánál. Ő tehát a régi egyházi hivatalt akarta visszaállítani. Gunyt és kiabálást hallott mindenfelől s pénzhány is szorongatta. Ő bizott Istenben s 1836. október 13-án megnyitotta a diakonissa-betegápoló diakonissa és beteg nélküli... Ma a diakonissák az egész világon elvannak terjedve s a kaiserswerthi betegápolóban évenként több mint 600 beteg talál ápolást, az evangélikus egyháznak valódi dicsőségére.

1846-ban Londonba visz diakonissákat, 1849-ben Pittsburgba Északamerikában. Ekkor repült először a kaiserswerthi galamb tengeren tulra. 1851-ben Jéruzsálemben ismerteti meg ügyét s ma két leányháza van ott Kaiserswerthnek: kórház a évenként mintegy 700, háromnegyed részben mohamedán betegek részére s leánynevelő intézete. Diakonissákat képeztet ki kedélybetegek s szellemileg zavarodottak számára s ezek csak hamar özönlöttek is Kaiserswerthbe. Majd Smyrnába diakonissatanintézetet állit az ott lakó európaiak leányai számára, kik mint beteg- és szegényápolók is működjenek. Alexándriában 1857-ben diakonissakórházat alapít, melyet az alkirály is segítyez. Konstantinápolyban evangélikus kórházat rendez be. Majd a druzok között Syriában Beirut és Sydonban stációkat alapít s Florenczben protestáns felsőbb leányiskolát. Diakonissái kitüntetik magukat csatatérekben, lazarett h u m o k b a n s elismerést nyernek dánoktól, poroszoktól, osztrákoktól egyiránt. A mi uralkodónk Ferencz József generáladjutánsa által fejezteti ki Fliedner előtt legmelegebb köszönetét. Majd a szolgálók ügyét veszi szívére s Berlinben menhelyet és képző-iskolát állit számukra s oly jó eredménnyel, hogy az uraságok roppant számban keresik innen a női cselédek. Ime néhány adat egy szeretet által megszentelt munka- és küzdelemteljes életből, ime néhány kiszakított adat arra nézve, hogy mit tehet egy ember is, ha tenni akar, ha tud akarni. De mennyi küzdelem, mily óriási lemondás s mily magasztos, nemes szeretet képezi a néhány adat hátterét.

„Nem volt a népnek oly szenvedése és bűne“ — mondja igen szépen azon cikk, honnan Fliedner életrajza adatait vettük, — „melyet elhárítani és gyógyítani ő mindig hajlandó ne lett volna és melyhez segítő kezet ne nyújtott volna. Egyike volt ő azon segítő angyaloknak, kik csendesen és zajtalanul vándorolnak a földön, de azon vannak, hogy minden léptükkel könyeket szárazszanak föl, bajokat szüntessenek meg, fájdalmakat enyhítsenek s szakadatlanul jótetteket gyakoroljanak. Bár maguk szegények, mindig áll arany és ezüst rendelkezésükre, mindig szolgálva, sok ember felett uralkodnak. Nevük, egykor félismerve, később a történelemben ragyog, mint nemünk legnagyobb jóltevőie. Életük bece csak azután mérhető meg,

a mit másokért tettek. Csak ha már nincsenek, fogja föl a világ, hogy mik is voltak ők.“

Meghalt 1864. október 4-én csendesen, a nélkül hogy a halálküzdelem keserűségét érezte volna. Királyok és fejedelmek fejeztették ki részvétüket a hátramaradtaknál német, francia és angol nyelven. Hittel és könyörgéssel, töke nélkül kezdte meg Fliedner a nagy munkát s úgy is halt meg, mint szegény lelkész. Műve Isten csodálatos segítye által vitetett keresztül.

Ha valakinek kedve volna Kaiserswerthet, a belmissió e fontossá vált ápoló-helyét amott a szép német Rajna bájós vidékein fölkeresni, ma is ott találja a kis kerti lakot, melyben 1833-ban a fogságból szabadon bocsátott leány menhelyet talált, de az évek folytán a házikó mellé egy egész sor hatalmas épület emelkedett. I. Mindennemű felekezetteliek számára kórház. II. Ápoló evangélikus női kedélybetegek részére. III. Seminarium kisedóvó, elemi, ipar és felsőbb leányiskolák tanítónői kiképezésére. IV. Árvaintézet 30 középosztálybeli leány számára. V. Kisedóvoda. VI. Asylum elesett leányok s fogságból elbocsátott fegyencznők részére. VII. Nevelőház 12—16 konfirmált leány számára, kik később diakonissák szándékoznak lenni. Ez intézetek szükségleteit is kielégíteni képeztetnek már a diakonissák a diakonissa-iskolában. 1877. végén a kaiserswerthi diakonissa-intézet 446 fölavatott nővért, 117 ujonczot és 19 növendéket mutatott föl, kik 156 állomáson (kettő közülök Budapesten a Bethesda kórházban) működtek s több mint 40,000 beteg, agg és gyermek részesült ápoló gondjaikban. Az intézet mult évi bevétele 265,260 márk és 40 pfennig volt.

A diakonissák, nővérek épen úgy, mint a Rauhes-hausi diakonusok, testvérek kiképezésére 2—3 év fordittatik, mely ugyan egyes esetekben, péld. műveltebb és ügyes nőknél, meg is rövidíthető; ez a próba nővéri korszak — egyszerűleg így fordítjuk le a német „Probeschwester“ s az angol „probationer“ szót; — komoly tanulási idő ez, melyet szorgalmasan ki kell zsákmányolni. Nemcsak gyakorlati képességek szerzendők meg ez idő alatt, hanem az egyetemes képzettség egy bizonyos fokát is el kell a nővéreknek sajátítaniok, mely képesítse őket arra, hogy a legkülönbözőbb helyzetekbe be tudják magukat élni; de mindenek fölött igazi „szolgálóknak“ kell lenniök. Gyakran hallatszik a panasz: „az aratás nagy, de a munkás kevés.“ Sokkal nagyobb mérvben növekszik a a szükséglet diakonissák után, mint a mily számban alkalmas személyek jelentkeznek. Az önfeláldozásteljes pályára nem mindenkinek van ereje lépni.

Négy főmunkatere van a diakonissának: a betegek, szegények, gyermekek és foglyok körül. Az első munkatért véve föl, nemcsak abban különbözik a közönséges betegápolónőtől, hogy elméleti és gyakorlati előképzettsége nagyobb, hanem a szellemre nézve is, melylyel működik. Ő nem pénzért, hanem a keresztyéni szeretet lelkétől ösztönözöttetve lesi a szegény beteg pihegését s midőn a testnek nyújt gyógyszert, alkalmilag a lélek sebeire is tud enyhítő balzsamot önteni. Mely beteg ne látna szivesebben egy szerető anyát, vagy kedves nővért ágya mellett, mint egy fogadott betegápolónót? — s a diakonissa igyekszik pótolni a szerető anya s a kedves nővér helyét. Ma már igen sok kórház diakonissákat szerez betegeihez s ezek a legjobb eredménnyel is végzik szeretetmunkájukat.

A diakonissa másik munkatere a szegények ápo-

lása. A mennyiszer csak teheti, főleg női egyletek, vagy mint péld. Bâselben, az egyháznak szolgálatában fölkeresi a szegényeket, segívezi a hozzá juttatott adományokból, vagy utasítja azokat oly helyekre, hol segílyt nyerhetnek. Mint az Isten angyala jelenik meg a diakonissa a szegények házaiban s az alacsony kunyhókba sokszor mint békegalamb száll be a gazdagok és szegények e közvetítője. Nem tartozik ide fejtegetni, hogy szocialis szempontból is mily jó eredményei vannak a diakonissa ezen működésének. E vallásos szellemű nők végtelenül sokat tehetnek s tesznek is a társadalom javítására, — az igaz, hogy inkább csak az alsó néposztály körében, oda terjedvén ki főleg befolyásuk.

A gyermekek körüli munkálkodásuk ép oly fontos, mint az előbb említették. Csecsemő-menházakban (így fordítjuk a német „Krippe“, vagy a francia „crèche“ jászol szavakat), valamint kisededóvodákban és gyermekkórházakban szintén működnek a diakonissák, a belmissió e helyekre is kiterjesztvén a maga figyelmét.

A fogházak kérdése régóta foglalkoztatja már a társadalmat, melynek testén azon intézetek valódi rágódó seb voltak. A belmissió ebbe is igyekezett javítólag behatni s az ezen lapban már ismertetett belmissiói intézet „Rauhes Haus“ növendékei a börtönügygel komolyabban foglalkozók méltánylatát Németországon régóta kinyerték. A diakonissák a női foglyok körül teljesítenek napközben keresztyéni szellemtől áthatott felügyelői tisztet s ők ápolják a fogházban levő, ugy női, mint férfi betegeket is.

Ezek a diakonissák főbb teendői; de teljesítenek ők más szolgálatokat is, péld. a bûnbánó Magdolnák, elesett, de megtért leányok között, kiket bûnbarlangjaikból kihozott a keresztyéni szeretet, mely a legnagyobb bûnösnek is utána megy oly czélból, hogy visszaadja azt ezen és a földöntuli életnek. A belmissió a szerencsétlenek e legszerencsétlenebbjeit is fölkarolja; javító intézeteket állit részükre, hol diakonissák felügyelete alatt egy ideig bânkódó visszavonultságban igyekeznek a bûnös multat elfelejteni s egy szebb jövőre készülnek elő. Számtalan szerencsétlen lépett már ki ez intézetekből teljesen megjavulva s hasznos tagjává vált a társadalomnak. S mily égi örömet érezhet egy diakonissa, ha egy veszendőbe ment lelket visszaadhat az emberiségnek, saját magának s Istenének!

A diakonissák mindig azon anyaház tagjai maradnak, melyben kiképeztettek; ez huzza értük a fizetést azon kórházaktól, hova a nővérek szolgálattételre beállítvák s ők az anyaházról azon kívül, hogy minden szükségleteikről gondoskodva van, csak csekély zsebpénzt nyernek. Anyagi érdek ne vonjon senkit azon hivatásra, mert ott hû szolgálat mellett is földi kincset nem, csak égit lehet gyűjteni egy következő életre.

Nem állhatjuk meg, hogy az institutiók nyomán ne közöljük itt azon szép imát, melylyel az ős keresztyén kor első századaiban a diakonissák beállítottak. Így hangzik az szóról szóra: „Örök és könyörülő Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus atyja, ki férfit és nőt teremtettél szolgálatodra, egy Miriámot és Deborát, egy Annát és Huldát töltöttél meg szent lelkeddel, a szövetség sátorában s a templomban a te szent kapud őrizőnőit helyezted be s egy nőt méltattál a te egyszülött fiad szülésére! Tekints le most ezen szolgálóidra is, kik a te szent szolgálatodra rendeltettek s add nekik a szent lelket s tisztítsd meg őket a testnek minden szennyétől, hogy méltóan vigyék véghez a reájok bizott munkát a te Krisztusod dicsőségére! Amen.“

Ennyit tartottam szükségesnek elmondani a diakonissai munkáról, talán sok kitéréssel is, s így többet, mint a mennyi a szoroson vett tárgyhoz tartozik. De az nem baj; hadd ismerje meg legalább lassanként e lap olvasó közönsége, hogy mi külföldön az a belmissió?! Oly szeretetmû az, mely kiterjeszti figyelmét aggra és csecsemőre, férfira és nőre s igénybe veszi ugy az ifju és ägg, mint a nő és férfi működését. Gyógyít lelket és testet, orvosolja ugy az egyesek, mint a társadalom betegségeit. A hit, remény és szeretet müve az — élő hit melegével, reményt nem vesztve vonul a belmissió a gondoskodó szeretet nehéz útján s nyomában áldás támad mindenütt. Az ujkori lelkeszet — egyetemes papság ez eszközén Isten áldása látszik nyugodni. „Az egész diakonissa-mû, mint az Ur egy csodája áll előttünk, a mint az már több mint félszázad alatt a kiseded mustármagból hatalmas fává növekedett fel“ — olvastam valahol, s ez nagy részben áll a belmissió többi munkatereiről is. De hát mi hol késünk az éji homályban, hol vannak nálunk belmissiói egyesületek s mit tesznek nálunk ugy világi, mint egyházi férfaink — mert ez valamennyinek dolga — ilyenek előállítására?! Pedig e munkatér óriási s erő is volna elég — de az nálunk lappang s jól megjegyzendő, nem pietistikus törekvésekről van szó, hanem létező társadalmi bajok társadalmi, vagy egyesületi uton való orvoslásáról.

Nagyon is messze kitértém, midőn a „Bethesda“ intézet felhívását be akarám mintegy e Lap t. olvasó közönsége elé vezetni. Adja Isten, hogy találkozzanak már magyar nőink közt is egyesek, kik, ha semmi egyéb érdek nem köti le őket, szenteljék éltüket a diakonissai lemondásteljes, de szép és nemes hivatásra! Talán ez is eszköz lehet némileg arra, hogy lethargikus álomba merült jelenünket egy jobb jövő váltsa föl, melynek előidézésében férfi és nő egyiránt részt vehet. (A felhívó körlevél a jövő számban fog megjelenni.)

C s i k y L a j o s .

K Ö N Y V É S Z E T .

— Budapest és környékének helyrajza, népiszkolai használatra készítette Kurz Sámuel, ára 20 kr. Budapest, Kókai Lajos könyvkereskedése, 1878. Tiszta, s a fekvéseket feltüntető izletes térkép s felette olcsó. — Olvasmányok a III-dik elemi osztály számára. Különféle kutfók után szerkesztette Nyiri Péter ref. lelkész. I-ső kiadás, Debreczen, kiadja Telegdi K. Lajos, 1878. 8r. 118 l. (ára?) A) vallásos hangok, B) elbeszélések, C) történelmi olvasmányok, D) természetrajzi olvasmányok, E) különféle tartalmuak, F) talányok. — Válogatott tartalom, szivre, szellemre a vallás, hazafiság és tiszta természet okos felhasználása által nemesítőleg ható könyv. — Magyar Lexikon 8. 9. 10. füzetek megjelentek (Argenson — Asuncion) s ezzel az I-ső kötet bevégezve, minden füzet egy-egy felette diszes kép melléklettel, érdekes a 10. füzeté „ausztria-magyarország vallási térképe.“ Havonként 3 füzet jelenik meg, „eddigelé annyi példányban terült el, a mennyiben talán egy magyar mü sem,“ a nagyszerü bizalomhoz méltók akarnak maradni, a szerkesztő Somogyi Ede és a kiadó Rautmann Frigyes, Budapest, IV. Bécsi-utca, 6. sz. Czikkek közül kiemeljük az „Assiria“-ról szóló terjedelmes cikket. Minél több füzetből álland az egész, annál szivesebben fogadható.

K Ü L Ö N F É L É K.

— B é n y e. T. Puky Márton ur, kávai földbirtokos a bényei ev. (pest m.) egyház érdeműs felügyelője, ez ősz folytán a felette rosz karban levő bényei iskolát s tanító lakot mintegy száz forintnyi költséggel megjavította. Az elmúlt évben pedig közel 150 frtot áldozott a kávai kis gyülekezet egyházának és iskolájának rendbehozására.

Hallgatással nem mellőzhetem azon kegyes pártfogást sem, melyet Patay Ferenczné sz. b. Podmaniczky Gizella, Gombán lakozó urhölgy a bényei szegény sorsu földmivelőkből álló kis egyházi iránt legközelebb tanusított, a mennyiben egyházi és iskolai czélokra ismét 50 frtot o. é. hivatalomhoz átküldeni kegyeskedett.

Fogadja mindkét nemeslelkű adományozó — kik egyházunk s a népevelés szent ügye iránt való meleg érdeklődésüket nem csak pusztá szavakkal, hanem példányszerű áldozatkészségükkel bizonyítják — egyszerű szavakban kifejezett hála köszönetünket.

Bényén 1878. okt. 1-ső.

Mély tisztelettel
S e b j á n J á n o s
bényei ev. lelkész.

— I m a t e r e m. A debreczeni ref. Kollégium imatermében (oratorium) szept. 29-kén Kiss Bertalan végzett hithallgató esküdtfelügyelő és gimnáziumi segéd tanár predikált Luk. 2, 41—49. alapján, a felett: a gyermek Jézus buzdít minket a) a templomba járásra, b) törekedni értelmességre, emberi és isteni tudományra. A beszéd határozottan evangyéliomi irányu és szellemű, vannak hatóbb helyei, hol találólag fejeztetik ki a Krisztus és a keresztyénség lényege s maga nemében egyetlensége; az előadás átérzett, lelkes volt, az önkészítette elő ima szinte saját dolgozat volt. Az oratoriumi feladatot — mivel kifejté tehetségét és szorgalmát, s így kell előre törő ifjaknak — közmegelegedésre oldotta meg.

— N é m e t o r s z á g. A vasárnap és közerkölcsiség ügye élénken foglalkoztat Németországon mindenkit. A német-konservatív párt melegen pártfogolja a birodalmi gyűlésben a vasárnapi nyugalom ügyét s büntettetni óhajtja azon munkaadókat, kik vasárnap és ünnepnapokon is foglalkoztatják munkásaikat. Bádenben pedig a közerkölcsiségre nevezve is oly káros nyilvános táncmulatságokat akarják számilag korlátozni. Szabály szerint ezután csak a nagyherczeg születésnapján, templomszentelés alkalmával, bőjt estvéjén, továbbá az aratás és szüretelés utáni szokásos napokon adatnék azokra engedély, más napokon csak kivételesen, ha egészen különös alkalmak indokolnák az engedélyt. Nagyobb városokban, hol meghatározott helyiségekben gyakran vasárnaponként, vagy legalább minden második vasárnapon tánczene volt, csak nagyobb időközökben engedték az meg. A vasárnap kérdése, melyet a nagy közönség néhány év előtt még nem is ismert, majd a melyet mint a „képmutatók bolond ötletét“ kigunyolt, ma már korkérdéssé vált és sokan belátták, hogy az idő romlottságán csak úgy lehet segíteni, ha az orvoslást mindjárt a vasárnapon kezdik el. — A porosz külügyminiszter rendeletet küldött le Sziléziába, mely szerint mindazon korcsmáros, vendéglős, vagy cukrász, kinek helyiségében kisebb tanulók szülei, gyámjaik,

vagy tanítóik kísérete nélkül meg nem engedett módon tartózkodnak, 30 márknyi pénzbüntetéssel sujtandó. Nagyon helyes és követendő rendszabály. Luther hazájában, Németországon történik ez, mintegy emlékjelül azon nagy reformátor sirjára, ki oly melegkeblű barátja volt az ifjuságnak. (Cs. L.)

— T é p e. Az ide való lelkész ur — mint értesültünk — meghozatta Roh berni lelkésznek „Sonntag...“ stb. című művét, melyet Lapunk jelzett és ajánlt „a vasárnap mai mikéntje“ feliratu IV. szakaszt már le is fordította. Örvendünk, hogy a vasárnap fontos kérdése szélesb körökben kezd nálunk is tanulmány tárgyává lenni.

— B é c s. A „Halte was du hast“ írja: „A bécsi theologiai fakultás a legközelebbi iskolai évre szóló legutóbbi dékánválasztásnál a korszerinti sorrend gyakorlatától eltérőleg, nem Dr. B ö h l t, hanem Dr. F r a n k o t választotta meg dékánnak. A vége felé közelgő félév legutolsó ülésében a fakultás egyhangulag, jegyzőkönyvileg adta kifejezését „a feletti mély elszomorodásának, miszerint a fakultáshoz egyébként jóindulatu miniszter, S t r e m a y r t a k a r é k o s s á g i t e k i n t e t e k b ő l és a theológusok számának a legutóbbi évtized alatti csökkenésére való tekintetből a fakultás által élvezett minden jótéteményt jelentékenyen megszorította.“ A szabad asztali helyek száma 20-ról 15-re, a pályamunkák jutalmazására kitűzött ösztöndíjak száma 15-ről 10-re apasztatott. Valóban mint minden országban, úgy Ausztriában is a theológusok száma, a Magyarországgal kiegyezés és Erdélynek Magyarországgal való egyesítése óta, tetemesen megfogyott. De Németországban e bajnak épen ellenkező uton vágnak elébe. Heidelberg, hol 3 évvel ezelőtt 7 theológus volt, szaporította az ösztöndíjakat, költséget nem kimélő módon, és a legutóbbi téli félév kimutatása szinte megháromszorozta e számot. A magas leirat biztosítja azonban azon vigaszt, hogy a tanulók növekedő számával a jótétemények szaporodása is fontolóra fog vétethetni. Nincs mit tagadni, hogy a miniszteri rendelet, mely a legfelsőbb szentesítést megnyerte, a fakultáson kívül a protestánsokra nyommasztólag hatott, nem különben magokra a fakultásbeliekre is, kik a miniszter nagyrebecsült személysége és az evangélicus osztály előadója iránti mély bizalmuknál fogva, mint a ki utóbbi egy nemes protestáns család sarja, ezen megszorításban legközelebről csak takarékosági szabályt találtak. A bécsi és Bécsen kívüli hitrokonok hangulata, a professori collegium legutóbbi határozatában a maga visszatükröződését látja nyilvánulni.“ Mi ebben a tényben az idők egyik fenyegető jelét is látjuk, az állam a bécsi fakultásnál ez évben kezdi el a segélyezés megszorítását, nálunk már két évvel előbb kezdte meg az államsegélyből az 5% levonását. Ugy látszik, hogy a protestantismus pellikánjának arra kell magát szorítatva látnia, a monarchia mindkét felében, hogy gondoskodjék belső megerősödéséről, mert fiait táplálnia — hivatása szerűleg, — önnön véréből kénytelenítettik. (R. K.)

— T e l e g d. Falusi Károly fugyii lelkész aug. 25-kén m. telegdi lelkészszé egyhangulag megválasztatott.

— C y p r u s. Az angol Biblia Társaság elhatározta (jul. 15.) hogy a biblia terjesztést sokkal nagyobb mérvben eszközöndi Cyprus szigetén, mint eddig tehette. — Pál apostol nyomán hadd sugározzék az Ur igéje ujra.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.